

Jan Chr. Warloe
Eks-dykker

Skrevet da filmen Pioner ble lansert august 2013, for lang for VG, Aftenposten. Ellers aldri publisert

"VERDENS SIKRESTE DYKK"

Dette kalte Direktoratet for Arbeidstilsynet (Atil) testdykket i Skånevik februar 1978 før det endte som dødsulykke. Dramaet var utgangspunktet for filmen "Pionér" og er tema for Brennpunkt-programmet om ulykken. Dykket skulle bevise at det var mulig å etterkomme myndighetenes ønske om å legge rør over den 300 meter dype Norskerenna og føre olje og gass til foredling i Norge som skulle bli en industrinasjon, og ikke lenger et uland som eksporterte råvarer.

Men testdykket ble et av de mest usikre, og endte med at den amerikansk dykkeren David Hoover døde på 320 meters dyp. Overlatt til så hasardiøse forhold at Atil og selskapene fant å måtte skjule hva de hadde tillatt, og å ty til kamp mot norske dykkeres varslinger og krav om granskning. Alt dette for å redde staten, Hydro og Statoil unna anklager om uaktsomhet, skyld og ansvar. Mens urettmessig anklage om skyld - som ved mange tidligere ulykker - igjen ble lagt på den døde dykkeren.

I racet for å komme til rikdommene og for realisere drømmesamfunnet, vek det som skinte i den nye juvelen i sosialdemokratiet - AML - for det filosofen Machiavelli fire hundre år tidligere sa om statens moral og mål: Hensikten helliger middelet.

Etter tre års forberedelser i USA startet Hydro testdykkingen på 320 meter i Skånevik. To rør ble lagt ned på bunn fra Brown and Roots rørleggingslekter og skulle sveises sammen. I trykkamrene om bord ble ti dykkere fra det amerikanske selskapet Taylor Diving trykksatt for å bo, sove og spise mellom arbeidsskiftene nede med dykkerklokka. Tre og tre dykkere skulle ned med klokka, to og to ut for å arbeide i sjøen. Et sveisehabitat, som en slags hytte uten bunn, ble sendt ned og tredd over rør-endene for å kunne blåses tom for vann slik at sveisingen kunne skje kontrollert og med sikkert resultat i tørr atmosfære.

Dykkerne pustet en blanding av 98% helium og 2% oksygen. Helium hindret livsfarlig narkose, som fra nitrogen i luft, men måtte tempereres innen smale grenser nær kroppstemperatur for ikke å føre til farlig avkjøling eller opphetning gjennom lungene. 2% oksygen lå mellom grensene for oksygenmangel, og for oksygenforgiftning med krampeanfallet. Den grøt-tykke pustegassen tvang dykkerne til å beherske fysiske anstrengelser for ikke å havne i hyperventilering, der pustearbeidet krevde mer oksygen enn de klarte å puste i seg. Som sikring mot den største faren under vann, kutt i pustegasstilførselen, gjaldt ATs krav om bruk av nødgass på dykkerne. Det var like utenkelig den gang som i dag å utføre noe dykking uten nødgass, på 300 eller 3 meter vanddyp.

Ekstreme forhold

I Skånevik var dykkingen knapt startet før problemene meldte seg. Pusteutstyr måtte skiftes. Kommunikasjon var for dårlig. En varmtvannsmaskin for livsnødvendig oppvarming av dykkernes drakter og pustegass streiket, og feilen som kom og gikk ble ikke funnet og reparert før etter dødsulykken.

Ingen forlangte full stopp

Tross den kritiske situasjonen ble det tillatt videre dykking med ordre til dykkerne om å returnere til klokka hvis varmtvannet sviktet. Flere feil oppsto. En dykker fikk sprengt inn begge trommehinner under fylling av en tetningspropp som eksploderte i et av rørene som han hadde entret i fra sveisehytta. Det var problemer med å komme seg inn og ut av dykkerklokka med alt utstyret, og i denne opplagt risikable situasjonen søkte Hydro og Taylor Diving Atil om å droppe nødgassen på dykkerne. - Og fikk medhold og dispensasjon! I stedet for ordre om full stopp til alt var under kontroll og det var mulig å dykke sikkert.

Dagen etter, 7 februar, svikter varmtvannet mens dykker John Kohl monterer ny blåse i det vannfylte røret. David Hoover er i habitatet for å følge med trykket i gassen til blåsa. De får beskjed fra dykkeleder om å returnere til klokka. Så ser de i kontrollrommet på skjermene at Kohl kommer ut av røret, river av seg maska og puster i gasslommen oppunder taket i habitatet mens han roper: "I can't breathe in this mask!" Dykkeleder forlanger maska på, er redd for at gassen i habitatet ikke er pustbar, og foretar en "massiv blow down" med pustegass. Samtidig er det ihht rapportene fullt kaos oppe med utløste gassalarmer, observerte fallende gasstrykk til dykkerne, og "crazy screaming" mellom gassoperatørene.

John Cohl overlever ved et mirakel i habitatet, David Hoover omkommer i sjøen.

Da Hoovers kollega etter et minutt eller mer får tilbake gass i masken (ulikt rapportert i logger fra Taylor og Hydro), kommer han seg ut av habitatet og finner David Hoover liggende livløs på bunn. Hoover bringes inn i klokka hvor den tredje dykkeren nede tar i mot Hoover, tar av maska og fjerner "bright red blood" og "bloody froth" fra munn og svelg før gjenoppliving startes. (Blødningene som rapporteres av begge dykkerne skriftlig til politiet nevnes ikke, som den manglende nødgassen, av Atil i sin gransking som utelukker kvelning og konkluderer med CO₂-forgiftning). Etter to timer gjenoppliving i klokka og oppe i kamrene erklæres Hoover død. Liket dekomprimeres ut av kamrene og sendes til Gades i Bergen for obduksjon. Rapporten derfra konkluderer med at ... "dødsårsaken er ikke klar" ... "det kan ha oppstått en funksjonell svikt hos avdøde, som for eksempel plutselig åndedrettsstans."

Etter obduksjonen blir det av selskapenes lege fokusert på at dykkeren hadde skjeggvekst, noe som brukes også av AT som forklaring på at lekkasje i maska kunne være årsak til CO₂-forgiftning. Dette går ut i media samtidig som det holdes tett om mye av det som gikk feil, og ikke et ord om manglende nødgass.

Men disse tingene fikk jeg den gang greie på av folk som hadde deltatt på operasjonen rett etter ulykken.

Off the record

”Lukk døra bak deg” sa ingeniøren bak kontorpulten ved det nystartede Norsk Undervannsinstitutt NUI i Bergen, kort tid etter ulykken. ”Dette er off the record.” Han hadde vært til stede under hele dykkeoperasjonen og begynte å ramse opp alt som hadde gått galt. Om varmtvann, om dykkemasker som måtte skiftes ut, om dårlig kommunikasjon, sprenge tetningsplugg, sprenge trommehinner og om dykking som bare fortsatte – helt til det lå en død dykker på bunn – uten nødgass. Jeg trodde knapt hva jeg hørte, og ble enda mer sjokkert da ingeniøren fortalte at dette hadde selskapene søkt om og fått grønt lys av Atil.

Visste hvordan tidligere ulykker var behandlet

Jeg hadde selv vært vitne til en dykkerulykke på Ekofisk høsten 1974, og hadde førstehånds kjennskap til enda en dødsulykke der en måned senere. Dette var to dødsulykker som ikke ble etterforsket av Atil, ikke engang tatt med i en offentliggjort ulykkestatistikk for 1974. Da jeg i 1975 reagerte på dette med leserinnlegg i Bergens Tidende, førte det til påstand fra Atil om at disse ulykkene hadde skjedd utenfor norsk jurisdiksjon, altså mer enn fem hundre meter fra installasjonene. Det hjalp lite at jeg hadde stått og sett at den ene ulykken skjedde ved og under plattformen Ekofisk Delta som jeg hadde jobbet på. Her døde Peter Kelly av å ha fått ren helium til masken høsten 1974. Gary Shields omkom rett etter ved dykkerarbeid på en norsk rørledning ved Ekofisk. Disse ulykkene ble aldri etterforsket, aldri etter lov og regler meldt til politiet og statsadvokat i Rogaland. Dette med de konsekvensene det fikk for pårørende etter omkomne, for en overlevende skadd dykker Danny Stokes og for oss andre dykkere som ikke fikk informasjon og advarsler om hva som hadde skjedd. Og det ble vondt blod mellom et arbeidstilsyn og dykkere som ønsket å sikre anstendige forhold for en utsatt gruppe.

Og nå var vi der igjen.

Jeg begynte å ringe og sende brev for å konfrontere Atil med stadig flere detaljer som ble kjent, og som ikke stemte overens med de offisielle forklaringene. Det ble vanskelig og etter hvert umulig å snakke med Atil. Jeg opplevde at telefonsamtaler ble brutt med påstander om at det var tekniske feil på telefonen. Brev etter brev ble sendt med spørsmål uten at det kom svar. Til slutt fikk vi i YS-oljeforbundet NOEMFO som jeg var medlem av, høre om ATs rapport til Statsadvokaten i Hordaland med CO2-forklaring som ble oppfattet som anbefaling om å henlegge saken som ”ikke straffbar”. Og da Statsadvokaten henla saken, og vi forsto at han kun bygde på Atils rapport og ikke på hva politiet hadde av teori om svikt i gasstilførselen, så forlangte vi alle papirer utlevert. Vi ble nektet innsyn, men fikk til slutt utlevert alt materiell fordi YS hadde mer enn hundre tusen medlemmer, og dermed hadde innsynsrett etter loven.

Politiet gjorde jobben sin.

Lensmannen i Skånevik, som bokstavelig talt ikke hadde skjønt et kvekk fra dykkere med heliumstemmer i kamrene, hadde under sin etterforskning samlet inn skriftlige rapporter fra dykkerpersonell, leger og alle som hadde befatning med operasjonen. Etter gjennomgang her fant vi ytterligere grunnlag for å kritisere Atils behandling, og vi reiste krav om ettergransking av ulykken. Da kom det mest desperate forsøket på å stanse oss. Øverste sjef i Atil ringte opp ledelsen i NOEMFO - på kveldstid - og ba om at kravet om ettergransking ble trukket tilbake. Det var blitt sagt rett ut: "Vi er redd for et nytt Kings Bay!" (Kings Bay-saken førte til regjeringskrise i 1963 etter en gruvelykke på Svalbard.)

NRK og Bjørn Nisen

Jeg ble forelagt dette av lederne i forbundet, men nektet å trekke tilbake kravet og sendte ut pressemelding om dette. NRKs Bjørn Nilsen holdt da på med olje-programmer, og ville ha intervju. Også med AT og Hydro for å fokusere på Skånevikdykket. Etter at programmene ble sendt i begynnelsen av 1979, ble det ny oppmerksomhet på ulykken. Noe som førte til at dykkere i LOs oljeforbund NOPEF ble innkalt til Riksadvokaten i Oslo for uttalelse om etterforskningen fra AT. Da dykkerne i LO sa det samme som oss i YS og underkjente rapporten, tok Venstres Odd Einar Dørum saken opp i Stortinget og spurte kommunalminister Arne Nilsen om dykkernes krav om ettergransking skulle etterkommes. Svaret ble ja, og Ettergranskingsutvalget for dødsulykker i arbeidslivet EUV (som ble opprettet etter Kings Bay!) ble satt på saken. Vi dykkere fra begge forbundene ble mai 1979 innkalt til EUV. NOPEF ville ha full rekonstruksjon av dykket. Vi mente det holdt å lese rapportene gitt lensmannen fra alle i operasjonen. Senere ble flere dykkeleger avhørt av utvalget. - Møtene fant sted i Atil i Oslo, og besto av blant andre Børre Pettersen, "Arbeidsmiljølovens far", den gang styreformann i Atil.

En spesiell pensjonsak

Mens vi ventet på rapport skjedde dette: Utpå høsten i 1979 ringte vi fra NOEMFO Rikstrygdeverket (nå NAV) og etterlyste pensjon til Hoovers etterlatte. "Det ligger en skademelding her og støver ned fra Brown and Root. Men ingen søknad". Jeg fortalte om ulykken, om hva vi hadde reagert på, at ulykken var under ettergransking, og mente enken måtte ha krav på pensjon. "Representerer du henne?" spurte RTVs 2. yrkesskadekontor. "Ja" fulgte jeg opp: "Og hvis dere ikke behandler saken innen en uke, så går vi ut med hele skandalen i avisene."

Fem dager senere ringte Rikstrygdeverket og meddelte at enken og eventuelle barn (hun satt igjen med to) hadde fått innvilget etterlattepensjon fra én uke før ulykken inntraff, altså 1. Februar 1978. Om vi visste hva dykkeren tjente, og hvor nærmeste norske utenriksstasjon var for formidling? Vi ante jo ikke, ikke engang hva enken het, og ba RTV sjekke med Brown and Root.

Ikke et papir, ikke en søknad annet enn en telefonsamtale i det som må være Norgeshistoriens raskeste saksbehandling av en pensjonssak. Hvorfor?

Hvem var "Vi" som Arbeidstilsynets leder sa var redd for et nytt Kings Bay?
Etterlyste EUV-rapport i årevis

Vi maste i årevis forgjeves på rapport fra EUV, helt til NOEMFO opphørte som forbund i 1984, og det ble lenge taust om Skånevik. I 1985 traff jeg på Odd Einar Dørum og beklaget at utspillet hans i Stortinget hadde vært forgjeves. - Forgjeves? Nei, han hadde mottatt en granskingsrapport flere år før som ga medhold til ATs opprinnelige behandling.

Jeg ringte Atil som avvist krav om utlevering av rapporten. De henviste til Arbeidsdepartementet som nektet å sende annet enn noen linjer fra konklusjon som støttet Atil: **"EUV finner at etterforskningen har vært utført på en tilfredstillende måte".**

Først i 1989 fikk jeg tak i rapporten fra Atil. Rapporten var datert mai 1982, altså to år før NOEMFO la ned. Granskingsrapporten var blitt forelagt ledelsen i Atil for godkjenning, som altså tidligere hadde ringt ledelsen i en fagforening - på kveldstid - for å stoppe kravet om gransking!

Rapporten viste hvorfor den ble holdt skjult

Rapporten viste hvorfor det kunne være viktig å holde den skjult for de som hadde forlangt ettergransking: Vi hadde jo bedt utvalget gå nøye gjennom alt det lensmannen hadde fått inn av vitneutsagn om blod og manglende bail out for å kunne se hva som hadde skjedd, og om hva Atil hadde unnlatt å undersøke og nevne. Dette var ikke gjort. Selv om rapporten prater litt om svikt i varmtvann, svikt i kommunikasjon og "uregelmessigheter med pustegasstilførsel", så er det omtalen av den dispenserte nødgassen som viser hvor feil rapporten er. Her nevnes dispensasjonen for første gang etter ulykken av det offentlige. De var tvunget til å ta det opp, og i rapporten sies det at legene skal ha sagt at reservegass på den dybden bare ville ha vart "i ca 2 sekunder." Dette nekter legene på å ha sagt. Et granskingsutvalg burde ha regnet ut det enkle regnestykket selv. Og funnet at nødgassen ville ha vart i minst tre minutter.

Som det faktisk sto om nødgassen i sikkerhetsrapporten Arbeidstilsynet hadde fått av Taylor og Hydro til godkjenning flere måneder før dykket. Denne rapporten ble ikke nevnt overhodet i EUVs rapport.

Med nødgassen med seg ut av klokka hadde David Hoover kunnet ha rikelig med pustegass til å kunne rope ut om nødsituasjonen, og nok til å ha kunnet returnere de 8 - 10 meterne tilbake til dykkerklokka for å redde seg.

CO2-forgifting gir ingen blødninger i åndedretsveiene viser obduksjoner. CO2-forgifting av griser ved slakting viser det samme, sier Mattilsynet som jeg har spurt om dette. Kvelning, som ved gasskutt i maske ("smothering"), gir slike funn av blødninger som dykkerne i klokka rapporterte om. Dette kommer fram om slik form for kvelning på nettet.

Var dødsulykken i Skånevik et uaktsomt drap der AT var medskyldig, og gjorde alt for å holde dette skjult? Det kan sies mye mer om dette og om andre dødsulykker hvor enten dykkerne selv helt urettmessig har fått skyld for sin egen død, eller hvor all etterforskning regelrett er droppet, ved ulovlig ikke å politianmelde sakene som dødsulykkene på Ekofisk i 1974.

Bergen 15.09. 2016

Fra Arbeids- og sosialdepartementet, Tone Kjeldsberg, får jeg opplyst at Ettergranskingsutvalget for undersøkelser av dødsulykker i arbeidslivet EUV ble opprettet etter Kings Bay-ulykken på begynnelsen av 60-tallet og ble nedlagt ”i begynnelsen av 80-tallet” altså etter at EUV hadde behandlet ferdig Skåneviksulykken.

Jeg vil også nevne at jeg i 2002 vitnet om denne og andre dødsulykker overfor Lossiuskommisjonen, som Arbeidsdepartementet nedsatte for å granske pionér-perioden fram til 1990. I fem timer vitnet om hva jeg visste om de ikke etterforskede dødsulykkene i 1974, der de britiske dykkerne Peter Kelly og Gary Shields omkom på Ekofisk. Kelly av å ha fått tilført ren helium til maska i dykkerklokka, Shields av gasskutt ute av dykkerklokka. I tillegg vitnet jeg om hva jeg visste og hadde opplevd angående Skåneviksulykken. Ingenting av dette ble nevnt i kommisjonsrapporten der Atil blir rost for sin rolle som tilsynsorgan. Jeg ble angrepet av kommisjonen for å kritisere Atil. Heller ikke i retts sakene og i dommene i Norge og Strasbourg kommer disse ulovlighetene fram. Norge er ikke dømt for lovbrudd, brudd på hvordan dødsulykker skal etterforskes av tilsyn og politi og videremeldes statsadvokaten for vurdering om påtale. Politiet og Statsadvokaten i Rogaland skriver til meg at de aldri har fått melding om ulykkene i 1974.

Det som har skjedd innen dykking i Norge er langt mer alvorlig enn det som har kommet fram hittil.

Vi har mottatt avslag på henstilling til Arb.dep om å unnskyldte alt dette overfor familien Hoover i USA.

Mvh
Jan Chr. Warloe

02.07.2021.

Peter Kelly ble i 1974 obdusert av norsk dykkerlege og en patolog. De fant «svarte organer» som følge av oksygen svikt ved pusting av ren helium.

Da de samme medisinerne, sammen med den engelske dykkerlegen Ian Calder, sa etter obduksjonen av David Hoover at de ikke så tegn til oksygen svikt, altså at Hoover hadde røde, friske organer (fordi han fikk oksygen fram til siste åndedrag).

Legg merke til at Ian Calder sa i NRKs Brennpunkt om Skånevik at de hadde vurdert feil angående dødsårsak «ikke gasskutt, men CO2forgiftning», den gang etter ulykken i 1978.

Jeg har tatt dette opp med nåværende sjefspatolog Inge Morild på Haukeland Sykehus, der både Peter Kelly og David Hoover ble obdusert, og han var enig med min vurdering av hvordan det ble mulig å feil-trekke konklusjonen CO2-forgiftning i Arbeidstilsynets sluttrapport i 1978.

Etter ulykken i 1978 ba jeg Atil flere ganger om innsyn i hva som var godkjente dykkeplaner osv fra Taylor og Hydro, men fikk ingen slike innsyn, utover hva Atil sa om ulykken til Statsadvokat Simmones i Hordaland, som henla saken.

Da NRK Brennpunkt ba om de samme dokumentene i 2014, fikk de også Safety Manual som selskapene hadde gitt Atil i 1977, og fikk godkjent. Her går det fram at bail out kapasiteten for dykket til 320 m skulle være minst 3 minutter. Taylor fikk laget bail out flasker som ga slik kapasitet, men det var disse bail out flaskene Taylor og Hydro ba Atil om dispensasjon til å droppe dagen før det fatale dykket 7. februar.

I stedet for å forlange full stopp, ikke bare for å få på plass alternativ løsning for nød-gass til dykkere ut av klokka, men også for stadig sviktende varmt-vann forsyning til dykkerne, og i henhold til Safety Manual; også premix pustegass til dykkerne, så ga Atil lov til å fortsette dykkingen uten at disse forholdene ble rettet på.

